

Achtergrondinformatie Cultuurhistorische Atlas Winterswijk

De Cultuurhistorische Atlas Winterswijk is het resultaat van vernieuwend landschapshistorisch onderzoek. De bureaus Overland (landschapshistorie) en RAAP (archeologie) hebben consequent alle bekende informatie over bodem, archeologie, monumenten en geologie bij elkaar gevoegd in een geografisch informatiesysteem. Daarnaast werd een kaart gemaakt van historische landschapstypen en – elementen. Ook de streekennis van Winterswijkers werd ingezet.

De atlas vertelt met vele kaarten en foto's het verhaal achter het landschap. Gedetailleerde kaarten geven de historische kenmerken van het Winterswijkse grondgebied weer. Allerlei nieuwe, tot nu toe niet of nauwelijks opgemerkte historische elementen kwamen aan het licht. Bijvoorbeeld de wallen, die ooit dienst deden als veekering rond de akkers, maar ook als landweer in de militaire verdediging tegen de bisschop van Münster. Ooit lagen op uitgestrekte natte heide kleine bewoonde kampen met slechts enkele boerderijen. Deze cultuureilanden zijn nog steeds in het landschap te herkennen. Op hogere zandruggen in Winterswijk liggen nog zeer gave essen, complexen van akkers die uit de Middeleeuwen stammen. Er zijn zo'n 500 oude boerderijplaatsen geïdentificeerd, vaak in bijzondere patronen rond deze essen.

De atlas doet uitspraken over verdwenen gebouwen, zoals de kerk van de buurtschap Ratum, het vroegere kasteel van Theodoric van Miste, of de verlaten Winterswijkse hof van het Vrouwenklooster in Vreden. Of over het nog in het stratenpatroon herkenbare vroegmiddeleeuwse begin van Winterswijk.

In Winterswijk ligt een grote variatie aan landschapstypen, elk met hun eigen geschiedenis. Uniek voor Nederland is de nog goed aanwijsbare invloed van de scholten op het landschap. Deze boeren waren horig, maar ontwikkelden zich in de loop der eeuwen tot landaristocraten. Ze hadden een uitgesproken voorkeur voor een fraai aangekleed landschap. Hun veelvuldig vergrote scholtenboerderijen liggen hier nog altijd te pronken. Net als de keuterboerderijen van hun onderhorigen, de zogenaamde katersteden.

Uit de atlas blijkt dat zelfs de meest natuurlijke landschappen in Winterswijk door de mens zijn aangeraakt. De slingerende beken in het bos zijn ooit als weteringen gegraven en juist in de verlaten veenmoerassen verraden vegetatiepatronen de graafwerkzaamheden van vroegere veendelvers.

De oorspronkelijke opzet was om de atlas te publiceren als een werkdocument bestemd voor de gemeente. Naarmate het eindproduct vorm kreeg werd duidelijk dat de opzet, met veel verhalen, illustraties en kaartoverzichten, zich leent voor een gedrukte atlas die toegankelijk is voor een groot publiek. Vandaar dat de atlas kenmerken heeft van een werkdocument en van een breed uitgegeven atlas.

Alle kaarten in de atlas zijn de papieren weergave van een Geografisch InformatieSysteem (GIS). In het GIS kunnen kaartlagen over elkaar heen worden gelegd, zodat de gebruiker zelf analyses kan maken. Wellicht krijgt in de toekomst een breed publiek toegang tot het GIS via internet.

Titel: Cultuurhistorische Atlas Winterswijk
Auteurs: Jan Neefjes en Nico Willemse
ISBN: 978-90-5372-115-5
Formaat: A3, liggend, 200 pagina's
Bestellen: info@monumentenbelangenwinterswijk.nl
of iras@winterswijk.nl
Prijs: € 49,50 exclusief verzendkosten

